

Využití Průvodce při tvorbě ŠVP

Zpracování Úloh a realizací v naší publikaci napovídá, že ji lze využít jako jistý vzor pro charakteristiku Vzdělávacího obsahu tří předmětů (Českého jazyka a literatury, Matematiky a jejich aplikací a Člověka a jeho světa, viz Manuál 3.5.3, s. 62).^{*} Využijete ji tedy nejen jako podklad pro výuku zajišťující dosažení všech očekávaných výstupů, ale také při koncepční tvorbě vašeho ŠVP. Výhodou tohoto vzoru je, že v něm distribuované učivo i navržené vzdělávací strategie korespondují jak s učebnicemi, tak s Manuálem.

Charakterizace obsahu předmětu však není jedinou složkou tvorby ŠVP, kterou Průvodce usnadňuje. Možností, jak jej využít, je celá řada. S odkazem na postupující body Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání vám doporučujeme tyto:

VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE (MANUÁL 3.3.2)

Popis konkrétních výchovných a vzdělávacích strategií má být součástí Charakteristiky školního vzdělávacího programu. Mimo jiné o něm má platit, že „Výchovné a vzdělávací strategie jsou formulovány ke každé klíčové kompetenci, případně společně pro více klíčových kompetencí, čímž dává škola prokazatelně najevo, jak zajišťuje utváření a rozvíjení klíčových kompetencí u všech žáků a všemi pedagogy. Výchovné a vzdělávací strategie vymezené na úrovni školy se stanou východiskem pro *výchovné a vzdělávací strategie*, které jsou vymežovány *na úrovni vyučovacích předmětů* (viz kapitola 3.5)“ (Manuál 3.3.2, s. 34).

Protože je tedy ke každé skupině kompetencí (občanské, pracovní, k učení atd.) třeba zformulovat obecné i konkrétní postupy pro jejich budování a rozvoj, můžete s Průvodcem pracovat tak, že ke každé kompetenci přiřadíte ty činnosti, které ji budují v jednotlivých oblastech.

V článku Utváření klíčových kompetencí najdete vždy ke každé kompetenci bezprostřední vazbu na očekávaný výstup a činnost, které ji podporují. Stačí tedy obrátit pohled při čtení a k seznamu kompetencí si z článků Utváření klíčových kompetencí v Průvodci vypisovat vhodné vzdělávací postupy a strategie.

ZAČLENĚNÍ PRŮŘEZOVÝCH TÉMAT (MANUÁL 3.3.4)

Realizace průřezových témat tvoří jeden z neoriginálnějších a nejkomplicovanějších požadavků RVP. Dle Manuálu „*je třeba uvést přehled zařazení všech průřezových témat a jejich tematických okruhů do příslušných ročníků i všech způsobů (forem) jejich realizace (viz dále); informace se pro větší přehlednost doporučuje zpracovat do tabulky*“ (Manuál 3.3.4, s. 38).

Doporučují se tu tři způsoby realizace průřezových témat: „*průřezová témata mohou být realizována třemi základními formami: integrací obsahu tematických okruhů průřezového tématu do vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů, projektem, samostatným předmětem; případně jejich kombinacemi např.: P/PRO (samostatný předmět je doplněn projektem), INT/PRO (integrace je doplněna projektem)*“ (Manuál 3.3.4, s. 39).

Využití Průvodce, který obsahuje náměty na projekty zpracovávající právě průřezová témata, je tedy nasnadě. Zvolíte-li variantu P/PRO nebo jen PRO, využijete projekty z Průvodce na sto procent. Navíc máte ke každému tématu vypsané odkazy na místa v učebnicích všech tří oborů, které podporují jeho realizaci. Pro variantu P/PRO uplatníte i tyto materiály.

UČEBNÍ OSNOVY (MANUÁL 3.5)

Hlavní pole působnosti Průvodce pro váš ŠVP ale spočívá v tvorbě učebních osnov.

V rámci Charakteristiky vyučovacích předmětů (Manuál 3.5.2, s. 56) má být podáno jeho obsahové a organizační vymezení. Přitom je možno „vystavět“ předmět z učiva (a očekávaných výstupů) různých vzdělávacích oborů. Při použití Průvodce si můžete detailní popis vašeho předmětu „nakombinovat“ přímo z očekávaných výstupů jednotlivých oborů. Výstupy jsou přehledným a vyčerpávajícím způsobem zpracovány v hlavním oddílu této publikace, takže se nabízí, abyste jejich kombinací „sestavili“ charakteristiku požadovaného předmětu. Přitom však můžete beze změny zachovat i standardní rozdělení na předměty Český jazyk a literatura, Matematika a Člověk a jeho svět, neboť toto výchozí členění je podkladem i pro koncepci Průvodce.

^{*} *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání*, Praha, VÚP 2005. Volně je k dispozici např. na stránkách: <http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1640>. Manuál byl několikrát aktualizován, a tak stránkování vaší publikace nemusí přesně odpovídat našim odkazům. Řiďte se proto raději desetinným tříděním kapitol.

Osnovy ale obsahují především informace o výchovně-vzdělávacích strategiích na úrovni vyučovacího předmětu. Zde opět využijete Průvodce beze zbytku. Cílem totiž je, aby byly zachyceny „postupy, které povedou v daném předmětu k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků“ (Manuál 3.5.2.2, s. 60). S naší publikací to půjde snadno, neboť tyto postupy jsou námětem článků Utváření klíčových kompetencí pro každý očekávaný výstup. A to včetně popisu činností a strategií, které k utváření kompetencí vedou.

Průvodce v tomto ohledu splňuje veškeré požadavky RVP. – Umožňuje, aby strategie:

byly „rozpracovávány na úrovni vyučovacího předmětu“ (Manuál 3.5.2.2, s. 60), neboť Průvodce vychází od výstupů, které je nutno v předmětech realizovat, a popisuje strategie, které k dosažení vedou;

byly „formulovány ke každé klíčové kompetenci, případně společně pro více klíčových kompetencí“ (tamtéž), neboť vazba mezi strategiemi a klíčovými kompetencemi je vždy pro každý výstup popsána v článku Utváření klíčových kompetencí;

byly „vymezeny prostřednictvím společně upřednostňovaných postupů, metod a forem práce, případně aktivit, příležitostí či pravidel uplatňovaných v daném vyučovacím předmětu“ (tamtéž), jak plyne z předešlého.

VZDĚLÁVACÍ OBSAH VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Další úkol při tvorbě ŠVP spočívá v zaznamenání Vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu (Manuál 3.5.3, s. 62). Jak bylo zmíněno výše, tvorba modelového obsahu vyučovacích předmětů podle očekávaných výstupů byla pro Průvodce prioritou.

„Distribuuat a rozpracovat očekávané výstupy z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků, a v návaznosti na tyto výstupy vybrat a rozpracovat učivo nabízené v RVP ZV“ (Manuál 3.5.3, s. 62) byl právě úkol, který si stanovili autoři našeho metodického Průvodce. Tuto fázi tvorby ŠVP tedy můžete přeskočit, pokud se distribuce učiva, jak ji k výstupům navrhujeme, budete chtít držet.

Máte-li pak „uvést v případě potřeby další doporučené údaje: mezipředmětové souvislosti, případně další poznámky upřesňující realizaci vzdělávacího obsahu“ (Manuál 3.5.3, s. 63), je možné i zde se Průvodce držet a využít pro každý výstup formulované články Mezioborové souvislosti, které jsou věnovány právě výše zmíněné problematice.

Průvodce výukou dle RVP na 1. stupni ZŠ je pokud ne univerzální, tedy jistě „multifunkční“ příručkou, která poskytne dokonalý servis nejen uživatelům učebnic našeho nakladatelství, ale všem vyučujícím na prvním stupni ZŠ v nadcházející éře výuky dle RVP ZV.